

การพัฒนาเครื่องมือคัดกรองความเสี่ยงต่อภาวะความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ

สำหรับพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน

**THE TOOL DEVELOPMENT FOR SCREENING THE RISK
OF PRIMARY HYPERTENSION FOR COMMUNITY
NURSE PRACTITIONER**

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

พ.ศ. 2551

วิทยานิพนธ์ การพัฒนาเครื่องมือคัดกรองความเสี่ยงต่อภาวะความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุสำหรับพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน
The Tool Development for Screening the Risk of Primary Hypertension
for Community Nurse Practitioner
ชื่อนักศึกษา นางนันทน์ภัส สิริโกศล
รหัสประจำตัว 474058
สาขาวิชา การพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน
ปีการศึกษา 2551

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงบรรยายครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเครื่องมือคัดกรองความเสี่ยงต่อภาวะความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุสำหรับพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน การพัฒนาเครื่องมือครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ 1) การกำหนดโครงสร้างและองค์ประกอบของเครื่องมือ 2) การวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ 3) การสรุปโครงสร้างและองค์ประกอบของเครื่องมือ โดยศึกษาในกลุ่มตัวอย่างเพศชายและเพศหญิงอายุ 25-59 ปีที่อยู่ในชุมชนเคหะแฉ่งวัฒนะกรุงเทพมหานครจำนวน 201 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การวัดความดันโลหิต วัดค่าดัชนีมวลกาย การประเมินพฤติกรรมเสี่ยงและการประเมินความเครียด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา สถิติวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันและค้นหาปัจจัยทำนายด้วยสถิติวิเคราะห์ถดถอย โลจิสติก ซึ่งการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกคำนวณจากกลุ่มตัวอย่าง 182 รายเฉพาะผู้ที่มีความดันโลหิตปกติและผู้ที่มีภาวะก่อนความดันโลหิตสูง

ผลวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับค่าความดันโลหิตไดแอสโตลิกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ค่าดัชนีมวลกาย ($r = 0.338$) อายุ ($r = 0.334$) เพศ ($r = -0.265$) และการบริโภคเกลือโซเดียมสูง ($r = -0.171$) ปัจจัยที่มีอำนาจทำนายภาวะความดันโลหิตสูง ได้แก่ เพศ ($\text{Exp}(B) = 0.251$, 95% CI = 0.094-0.671) อายุ ($\text{Exp}(B) = 1.089$, 95% CI = 1.043-1.136) และค่าดัชนีมวลกาย ($\text{Exp}(B) = 1.162$, 95% CI = 1.067-1.266) นำปัจจัยดังกล่าวทั้งหมดมาสร้างเครื่องมือ โดยให้ตัวแปรในองค์ประกอบของเครื่องมือสามารถคัดกรองความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุได้มากที่สุด คำนี้ถึงความสำคัญของน้ำหนักตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยเสี่ยง และความสามารถในการนำไปใช้ได้จริง รวมทั้งมีการกำหนดคะแนนความเสี่ยงให้กับข้อคำถามแต่ละข้อตามผลที่คำนวณได้และกำหนดเกณฑ์คะแนนความเสี่ยงรวมที่ได้พร้อมการแปลผลความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะความดันโลหิตสูงเป็น 3 ระดับเพื่อเป็นแนวทางในการติดตามดูแลต่อเนื่อง คือ ระดับที่ 1 มีความเสี่ยงน้อย หมายความว่า ผู้ให้บริการต้องให้คำแนะนำและติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสี่ยงเป็นระยะ ระดับ 2 มีความเสี่ยงปานกลาง หมายความว่า ผู้ให้บริการต้องให้

คำแนะนำและติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสี่ยงสม่ำเสมอ และระดับ 3 มีความเสี่ยงมาก หมายความว่า ผู้ให้บริการต้องให้คำแนะนำและติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสี่ยงอย่างใกล้ชิด

ผู้วิจัยเสนอแนะให้นำเครื่องมือคัดกรองที่ได้พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่าง ๆ และควรมีการประเมินคุณภาพหลังจากได้นำไปทดลองใช้แล้ว

คำสำคัญ : โรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ เครื่องมือคัดกรองความเสี่ยงต่อภาวะความดันโลหิตสูง พยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน

Thesis Title The Tool Development for Screening the Risk of Primary Hypertension for
Community Nurse Practitioner

By Mrs. Nannapat Sitthikoson

Identification No. 474058

Degree Master of Nursing Science Program (M.N.S)

Major Community Nurse Practitioner

Academic Year 2008

ABSTRACT

The descriptive research was objected to develop a screening tool of primary hypertension which will be used by community nurse practitioner. There were three main processes: 1) Determine the structure and the component of the screening tool. 2) Analyze content validity and reliability. 3) Finalize the structure and component of the tool. This study was conducted in 201 people of Kecha Jangwattana community, Bangkok Metropolitan using the primary questionnaire which composed of demographic, blood pressure measurement, body mass index (BMI), health risk behavior, and stress assessment. The statistical analysis of this survey was descriptive, Pearson's correlation, and logistic regression statistic. However, the 182 people who had normal and pre-hypertension were employed by the logistic regression statistic.

The result showed that the statically significant factors relating to blood pressure were BMI ($r = 0.338, p < 0.01$), Age ($r = 0.334, p < 0.01$), Sex ($r = -0.265, p < 0.01$) and high sodium intake ($r = -0.171, p < 0.05$) Among these factors, only three could be predictable factors of primary hypertension which were Sex ($\text{Exp}(B) = 0.251, 95\% \text{ CI} = 0.094-0.671$), Age ($\text{Exp}(B) = 1.089, 95\% \text{ CI} = 1.043-1.136$) and BMI ($\text{Exp}(B) = 1.162, 95\% \text{ CI} = 1.067-1.266$). All of these factors were included in developing the screening tool for community nurse practitioner and set the score for each factors. The total score was classified in 3 levels according to the management role of community nurse practitioner. The first lever was for the lowest risk who should be given an advice and then periodically fallowed up. The second level was for the moderate risk who the advice and reassessment must be frequently given. The last level was for the highest risk who the intensive management should be done. This questionnaire should be tested with other populations in various communities and should be reassessed its quality to be the effective tool for screening primary hypertension for community nurse practitioner.

Keywords : Primary hypertension, screening tool for primary hypertension, Community Nurse Practitioner.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.จริยาวัตร คม พยัคฆ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และอาจารย์ ดร.วนิดา ครุรงค์ฤทธิชัย อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาทั้งในและนอกเวลาทำงาน ตลอดจนตรวจแก้ไขและเสนอแนะเพิ่มเติมให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน ขอขอบคุณอาจารย์ ดร.รัชณี นามจันทรา ประธาน คณะกรรมการสอบ รองศาสตราจารย์ ดร.อรสา พันธุ์ภักดี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษาที่กรุณาแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ยิ่งและขอขอบคุณอาจารย์ ดร.ศิริวรรณ ตันตระวานิชย์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติที่กรุณาให้คำปรึกษาและแนะนำการใช้สถิติวิเคราะห์โลจิสติก

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เลิศ สิทธิโกศล ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาโดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย พร้อมทั้งได้สนับสนุนทุนในการศึกษาและทำวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญยิ่งที่ทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงได้

ขอขอบคุณฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ที่ให้การสนับสนุนการศึกษาระดับปริญญาโท ผู้จัดการอาคารชุดเคหะชุมชนแจ้งวัฒนะและประชาชนชาวเคหะชุมชนแจ้งวัฒนะ ทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงลงได้

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อเส็ง-คุณแม่คำพุด จันทร์ฉาย ที่ได้อบรมสั่งสอนให้ลูกมีความเพียรพยายาม อุตสาหะในการศึกษา ขอขอบคุณพี่สาว เพื่อน ๆ และลูก ๆ ทุกคน ที่ให้กำลังใจมาโดยตลอด และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน ที่คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือตลอดการศึกษา ครั้งนี้

ขอขอบคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาล เวชปฏิบัติ ชุมชนและคณาจารย์พิเศษทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาอันมีค่าแก่ข้าพเจ้า

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่ได้เป็นแหล่งประสิทธิ์ประสาท วิชาความรู้และคุณธรรมแก่ผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยจักได้นำสิ่งเหล่านี้ไปใช้พัฒนาทั้งในหน้าที่การงานของวิชาชีพ ในชีวิตประจำวันและสังคมอย่างมีคุณภาพ และจะนำความรู้ไปสร้างประโยชน์แก่ประเทศชาติบ้านเมืองสืบไป

นันทน์ภัส สิทธิโกศล